

Capitolul I. Căsătoria

Secțiunea 1. Cauze de nulitate a căsătoriei (dol, fictivitate, starea de sănătate, bigamie)

I. Nulitatea căsătoriei. Căsătorie putativă. Cerere adresată tribunalului. Excepție de necompetență materială. Competența materială a judecătoriai în primă instanță

C. proc. civ., art. 1 pct. 1, art. 2, art. 158 alin. (3) și (4)⁽¹⁾, art. 159 pct. 2

În condițiile art. 2 C. proc. civ., astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 138/2000, modificată ulterior prin Legea nr. 219/2005, care reglementează competența materială a tribunalului în primă instanță, printre cauzele date în competența acestuia nu se regăsesc acțiuni care au ca obiect constatarea nulității absolute a căsătoriei. Rezultă, pe cale de consecință, că aceasta aparține judecătoriai, în baza art. 1 pct. 1 teza I C. proc. civ.

Potrivit art. 1 pct. 1 teza I C. proc. civ., „în primă instanță judecătoria judecă toate procesele și cererile, în afară de cele date prin lege în competența altor instanțe”, judecătoriile având, așadar, plenitudine de competență.

*Trib. București, s. a V-a civ., sent. civ. nr. 1129
din 12 octombrie 2009, nepublicată*

Prin cererea înregistrată la data de 25 iunie 2009, reclamantul T.G., în contradictoriu cu pârâta T.V.M.A., a solicitat instanței ca, prin hotărârea pe care o va pronunța, să constate nulitatea absolută a căsătoriei încheiate la data de 16 ianuarie 2009. În motivarea acțiunii, reclamantul a arătat că premisele care au condus la încheierea căsătoriei cu pârâta au fost, pe de o parte, rugămintea acesteia și a mamei sale (pârâtei fiindu-i necesară o poziție decentă în societate, față de împrejurarea că aceasta dăduse naștere unui copil nerecunoscut de tată), iar, pe de altă parte, dorința sa, a reclamantului, de a face bine. Reclamantul a mai arătat că, anterior căsătoriei, pârâta a conceput un contract prenupțial sub semnătură privată, în care a arătat că se va încheia căsătoria, însă soții vor avea viața lor, beneficiind de libertatea de a face ce vor, sub prezumția unei căsătorii consolidate, și că după încheierea căsătoriei soții nu au locuit niciodată împreună.

Mai arată reclamantul și că a consimțit ca filiația minorei V.E.A., copilul pârâtei, să fie stabilită față de sine, deși, din punct de vedere medical, reclamantul se află în imposibilitate de procreare. Arată reclamantul că nu a avut niciodată raporturi intime cu pârâta, nici înainte de încheierea căsătoriei, nici după încheierea acesteia, deci nu îndeplinește nici măcar o condiție care să ducă la îndeplinirea obligațiilor conjugale, în care traiul în comun să fie neîntrerupt. Concluzionând, arată că această căsătorie nu a fost încheiată în scopul întemeierii unei familii, ci în alte scopuri, fiind o căsătorie fictivă, ce a eludat dispozițiile legale imperative, cât și orice norme morale.

⁽¹⁾ Alin. (4) al art. 158 C. proc. civ. a fost abrogat prin art. I pct. 21 din Legea nr. 202/2010.

În drept, a indicat dispozițiile art. 966 C. civ.

La termenul din 5 octombrie 2009, tribunalul a pus în discuție excepția de neкомпetență materială în soluționarea cauzei în primă instanță, excepție de procedură dilatorie și absolută, ce urmează, în conformitate cu dispozițiile art. 137 C. proc. civ., să fie analizată cu prioritate și asupra căreia a reținut că obiectul cauzei îl constituie constatarea nulității absolute a căsătoriei încheiate la 16 ianuarie 2009.

În condițiile art. 2 C. proc. civ., astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 138/2000, modificată ulterior prin Legea nr. 219/2005, prin care se reglementează competența materială a tribunalului în primă instanță, printre cauzele date în competența sa nu se regăsesc acțiuni cu un atare obiect; rezultă, pe cale de consecință, că aceasta aparține judecătoriei, în baza art. 1 pct. 1 teza I C. proc. civ., potrivit căruia „în primă instanță judecătoria judecă toate procesele și cererile, în afară de cele date prin lege în competența altor instanțe”, judecătoriile având, așadar, plenitudine de competență.

Față de toate acestea, văzând și art. 159 pct. 2 și art. 158 alin. (3) și (4) C. proc. civ., tribunalul s-a declarat incompetent în soluționarea în primă instanță a cauzei și a declinat competența de soluționare în favoarea Judecătoriei sectorului 1 București, în a cărei circumscripție teritorială se află domiciliile părților.

2. Nulitatea căsătoriei pentru dol. Existența unor relații de afecțiune între părți anterior încheierii căsătoriei. Lipsa vicleniei

C. fam., art. 21

Între părți au existat relații apropiate anterior căsătoriei, relații de afecțiune. Din probe a rezultat că cei doi soți au încheiat o căsătorie liber consimțită și cu respectarea tuturor condițiilor legale, nefiind dovedită nicio împrejurare care să ateste nulitatea ori fictivitatea acesteia.

Împrejurarea că părinții reclamantei nu l-au agreat pe pârât excede prevederilor legale cu privire la validitatea actului juridic.

*I.C.C.J., s. civ. și de propr. int., dec. nr. 5522 din 8 octombrie 2004,
în B.J. Baza de date*

Prin acțiunea înregistrată la 13 iunie 2002 pe rolul Tribunalului Satu Mare, reclamanta C.I.R. l-a chemat în judecată pe pârâtul C.I., solicitând să se dispună anularea căsătoriei lor încheiate la data de 9 iunie 2002. Reclamanta a susținut că a fost ademenită de către pârât să se căsătorească, profitându-se de naivitatea ei, în realitate acesta urmărind doar să își schimbe numele și să obțină un nou pașaport.

Prin întâmpinare, pârâtul a susținut că între părți au existat relații de afecțiune care au condus la căsătorie, că la oficierea acesteia și la nuntă au participat rude și prieteni și că nu a existat niciun fel de viclenie în „ademenirea” reclamantei. Singura motivație a acțiunii în justiție, a arătat pârâtul, o reprezintă refuzul părinților reclamantei de a accepta această căsătorie.

Tribunalul Satu Mare, prin sentința civilă nr. 254 din 14 octombrie 2002, a respins acțiunea ca nefondată, reținând că nu s-a făcut nicio dovadă a vreunei cauze de nulitate a căsătoriei. Dimpotrivă, probatoriile, inclusiv cea testimonială propusă de reclamantă, atestă că aceasta și-a exprimat în mod liber consimțământul atât la căsătorie, cât și la purtarea numelui ei de familie de către pârât.

Apelul declarat de reclamantă împotriva acestei sentințe și prin care a solicitat admiterea acțiunii a fost respins ca nefondat cu o motivare similară, prin decizia civilă nr. 2 din 29 ianuarie 2003 a Curții de Apel Oradea.

Reclamanta a declarat recurs împotriva acestei decizii, întemeiat pe prevederile art. 304 pct. 9 C. proc. civ., reiterând motivele de apel și susținând că intimatul-pârât a fost animat la încheierea căsătoriei doar de interesul de a-și schimba numele de familie și a obține un nou pașaport.

Recursul este nefondat. În mod corect ambele instanțe au reținut, pe baza probatoriilor administrate exclusiv la cererea reclamantei, că aceștia au încheiat o căsătorie liber consimțită și cu respectarea tuturor condițiilor legale, nefiind dovedită nicio împrejurare care să ateste nulitatea ori fictivitatea acesteia. Între părți au existat relații apropiate anterior căsătoriei, iar împrejurarea că părinții reclamantei nu l-au agreat pe pârât excede prevederilor legale cu privire la validitatea actului juridic.

În consecință, recursul declarat de reclamantă a fost respins ca nefondat.

3. Nulitatea relativă a căsătoriei pentru dol, respectiv dol prin reticență. Viciu de consimțământ la încheierea căsătoriei. Fictivitate. Lipsa cauzelor. Netemeinicie. Termen de prescripție

C. fam., art. 21

Reclamantul a susținut că a fost indus în eroare de pârâtă, care a afirmat că este gravidă, iar ulterior, pe parcursul căsătoriei, a aflat că, dimpotrivă, soția nu poate da naștere la copii și că a urmărit doar obținerea cetățeniei germane și stabilirea în Germania. Ambele situații ar fi putut constitui temeiuri de nulitate relativă a căsătoriei pentru dol, respectiv dol prin reticență.

Este de principiu că o căsătorie fictivă nu se încheie în scopul de a întemeia o familie, adică de a crea relații personale și patrimoniale specifice între soți, pe de altă parte, este necesar să se dovedească intenția de fraudare a legii în vederea creării unor efecte adiacente căsătoriei (în speță, dobândirea cetățeniei germane de către pârâtă).

Din susținerile celor doi soți și din toate depozițiile martorilor rezultă că între reclamant și pârâtă s-au stabilit raporturi intime chiar înainte de încheierea căsătoriei, că acestea au continuat și ulterior. Mai mult, încă din aprilie 1992, în urma unui control medical, reclamantul a fost în cunoștință de cauză cu privire la starea de sănătate a soției, astfel încât termenul de 6 luni prevăzut de art. 21 alin. (2) C. fam. a fost demult depășit.

*I.C.C.J., s. civ. și de propr. int., dec. nr. 4082 din 28 mai 2004,
în B.J. Baza de date*

Prin sentința civilă nr. 1097 din 15 noiembrie 2002, pronunțată de Tribunalul Timiș, a fost respinsă acțiunea formulată de reclamantul G.M.K. împotriva pârâtei G.M.C. vizând anularea căsătoriei lor încheiate la 20 martie 1992.

Instanța a reținut, în esență, că susținerile reclamantului în sensul că i-a fost viciat consimțământul cu viclenie de către pârâtă, care a afirmat că este însărcinată, nu au niciun suport probator și, în orice caz, dreptul material la acțiune s-a prescris prin expirarea termenului de 6 luni prevăzut de art. 21 alin. (2) C. fam. Nici pretinsa fictivitate a căsătoriei, pârâta urmărind (potrivit afirmațiilor reclamantului) doar obținerea cetățeniei germane și stabilirea în Germania, nu este dovedită, ci, dimpotrivă, contrazisă prin probatoriile administrate. Părțile au conviețuit între anii 1992 și 1998, când s-au despărțit în

fapt, iar în anul 1999 au divorțat, astfel că, și din acest punct de vedere, acțiunea reclamantului este nefondată.

Apelul declarat de reclamant împotriva acestei sentințe și prin care a solicitat admiterea acțiunii a fost respins ca nefondat, cu o motivare asemănătoare celei a instanței de fond, prin decizia civilă nr. 101 din 26 iunie 2003 a Curții de Apel Timișoara.

Împotriva acestei decizii a declarat recurs reclamantul, criticând-o în sensul prevederilor art. 304 pct. 7, 9 și 10 C. proc. civ. Printr-un prim motiv de recurs s-a arătat că instanța de apel s-a rezumat a aprecia că motivele invocate în această cale de atac nu sunt de natură a schimba hotărârea pronunțată de instanța de fond; or, o astfel de concluzie, care nu se bazează pe o analiză aprofundată a criticilor formulate, semnifică faptul că decizia nu cuprinde motivele pe care se sprijină. O a doua critică vizează interpretarea și aplicarea greșită a prevederilor art. 948 C. civ. cu privire la consimțământ și cauza urmărită de pârâtă la încheierea căsătoriei. În fine, se susține că nu s-a dat relevanță juridică necesară probatoriilor care atestă că, la scurtă vreme după stabilirea în Germania, pârâta și-a ales un domiciliu separat.

Examinând legalitatea deciziei în raport de criticile formulate, curtea a reținut că recursul este nefondat. Este de menționat, în primul rând, că, departe de a nu cuprinde motivele pe care se sprijină, decizia recurată este amplu și temeinic argumentată. A fost examinat fiecare motiv de apel în parte, cu referire la probatoriile administrate și dispozițiile legale incidente, astfel încât critica întemeiată pe dispozițiile art. 304 pct. 7 C. proc. civ. nu a putut fi primită.

În ceea ce privește nelegalitatea deciziei, s-a constatat că instanțele au aplicat corect dispozițiile legale incidente în materia consimțământului și a cauzei juridice la încheierea căsătoriei. Astfel, s-a constatat în mod corect că solicitarea reclamantului de a se dispune anularea căsătoriei pentru vicii de consimțământ nu are suport probator și este, în orice caz, prescrisă.

Reclamantul a susținut că a fost indus în eroare de pârâtă, care a afirmat că este gravidă, iar ulterior, pe parcursul căsătoriei, a aflat că, dimpotrivă, soția nu poate da naștere la copii. Dincolo de nedovedirea acestor afirmații, instanțele au reținut corect că ambele situații ar fi putut constitui temeiuri de nulitate relativă a căsătoriei pentru dol, respectiv dol prin reticență. Or, din probatorii rezultă că încă din aprilie 1992, în urma unui control medical, reclamantul a fost în cunoștință de cauză cu privire la starea de sănătate a soției, astfel încât termenul de 6 luni prevăzut de art. 21 alin. (2) C. fam. a fost demult depășit.

Neîntemeiate sunt și afirmațiile recurentului-reclamant cu privire la fictivitatea căsătoriei. Este de principiu că o căsătorie fictivă nu se încheie în scopul de a întemeia o familie, adică de a crea relații personale și patrimoniale specifice între soți, pe de altă parte, este necesar să se dovedească intenția de fraudare a legii în vederea creării unor efecte adiacente căsătoriei (în speță, dobândirea cetățeniei germane de către pârâtă). Dimpotrivă, din chiar susținerile celor doi soți și din toate depozițiile martorilor rezultă că între reclamant și pârâtă s-au stabilit raporturi intime chiar înainte de încheierea căsătoriei, că acestea au continuat și ulterior. Părțile s-au înțeles bine câțiva ani, au avut domiciliul comun, până în momentul în care au apărut o serie de conflicte ce au condus în final la divorț. În fine, curtea a reținut că instanțele au interpretat corect probatoriile administrate, stabilind că neînțelegerile survenite după câțiva ani de conviețuire sunt specifice divorțului și nu au nimic comun cu instituția anulării căsătoriei.

Așa fiind, recursul a fost respins ca nefondat.

4.]Nulitatea absolută a căsătoriei. Lipsă de discernământ la încheierea căsătoriei. Discernământ abolit din cauză de boală. Lipsă de interes în promovarea acțiunii

C. fam., art. 21

Reclamanta a solicitat constatarea nulității absolute a căsătoriei pe care pârâtul a încheiat-o cu defuncta lui soție, al cărei discernământ era abolit din cauza demenței Alzheimer și care, printr-un contract de rentă viageră, i-a transmis nuda proprietate asupra imobilului ei.

Deși acțiunea în constatarea nulității căsătoriei poate fi invocată de orice persoană interesată, interesul reclamantei în cauză nu este demonstrat, din moment ce ea a triumfat în acțiunea în anularea contractului de rentă viageră introdusă de pârât, astfel că eventuala constatare a nulității căsătoriei nu ar avea efecte în patrimoniul acesteia.

*C.S.J., s. civ., dec. nr. 4344 din 29 octombrie 2003,
în B.J. Baza de date*

La data de 12 februarie 2002, K.M. a cerut, în contradictoriu cu pârâtul P.C., constatarea nulității absolute a căsătoriei pe care acesta a încheiat-o la 12 martie 1998 cu S.(C.)P., al cărei discernământ era abolit din cauza demenței Alzheimer, căsătorie înregistrată la Primăria Timișoara, starea civilă, sub nr. 259 din aceeași dată. În motivarea acțiunii, reclamanta arată că, după ce, prin contractul de rentă viageră autentificat sub nr. 26504 din 22 mai 1995, S.C. i-a transmis nuda proprietate asupra imobilului ei (ap. 1) din Timișoara și după ce, la 12 martie 1998, s-a căsătorit cu pârâtul, la 3 februarie 1999 aceasta a introdus acțiune în constatarea nulității contractului de rentă viageră, acțiune continuată după decesul ei de soțul supraviețuitor, pârâtul în cauză.

Întrucât sentința pronunțată de Judecătoria Timișoara, prin care acțiunea a fost respinsă, a fost schimbată în apel, soluție menținută și în recurs, în sensul admiterii acțiunii și constatării nulității contractului de rentă viageră, pârâtul, în calitate de moștenitor al defunctei soții, și-a intabulat dreptul de proprietate în cartea funciară, apoi a înstrăinat imobilul. Ulterior, pe calea unei contestații în anulare, admisă prin decizia civilă nr. 190 din 26 ianuarie 2001, pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, reclamanta a obținut desființarea hotărârilor date în apel și în recurs și menținerea sentinței civile nr. 406 din 11 ianuarie 2000 a Judecătoria Timișoara, prin care a fost respinsă acțiunea în constatarea nulității contractului de rentă viageră. Ca urmare, reclamanta a formulat acțiune în constatarea nulității contractului de vânzare a imobilului de către pârât și a certificatului de moștenitor obținut de acesta, în care imobilul a fost inclus în masa succesorală lăsată de defunctă, cu consecința rectificării mențiunilor din cartea funciară.

Tribunalul Timiș, Secția civilă, prin sentința nr. 616 din 14 iunie 2002, a respins acțiunea, această soluție fiind confirmată de Curtea de Apel Timișoara, Secția civilă, care, prin decizia nr. 146/A din 20 noiembrie 2002, a respins apelul declarat de reclamantă. Pentru a hotărî astfel, instanțele au reținut, în esență, că, deși acțiunea în constatarea nulității căsătoriei poate fi invocată de orice persoană interesată, interesul reclamantei în cauză nu este demonstrat, din moment ce ea a triumfat în acțiunea în anularea contractului de rentă viageră introdusă de S.(C.)P., care a fost respinsă.

Împotriva deciziei pronunțate în apel reclamanta a declarat recurs, reiterând susținerile formulate în acțiune și pe tot parcursul dezbaterilor.

Recursul nu este fondat. Din expunerea rezumată a actelor și lucrărilor dosarului s-a constatat, astfel cum în mod corect au reținut instanțele, că într-adevăr eventuala consta-

tare a nulității căsătoriei pârâtului cu S.(C).P. nu ar avea efecte în patrimoniul reclamantei, neavând consecințe asupra dreptului pe care aceasta l-a dobândit prin contractul de rentă viageră încheiat înaintea căsătoriei, a cărui valabilitate a fost confirmată prin hotărârea judecătorească pronunțată în contradictoriu cu defuncta și soțul ei, hotărâre irevocabilă și intrată în puterea lucrului judecat.

Drept urmare, în procesele în curs de judecată în care sunt implicate părțile, reclamanta are posibilitatea să își demonstreze nevinovăția, respectiv inexistența infracțiunilor de fals în declarații și înșelăciune pentru care este cercetată penal la cererea pârâtului, și să dovedească, în același timp, reaua-credință a acestuia, atât în procesele civile, cât și în eventualul proces penal.

Față de cele ce preced, recursul s-a privit ca nefondat și a fost respins ca atare.

5. Invocarea nulității absolute a căsătoriei în cadrul acțiunii de divorț. Boală psihică (alienație, debilitate mintală) ce trebuie să existe la data încheierii căsătoriei

C. fam., art. 9, art. 19, art. 21

Potrivit art. 19 C. fam., este nulă căsătoria încheiată cu încălcarea dispozițiilor prevăzute, printre altele, și de art. 9 din aceeași lege, conform căruia este oprit să se căsătorească alienatul mintal, debilul mintal, precum și cel care este lipsit vremelnic de facultățile mintale, cât timp nu are discernământul faptelor sale.

În materia căsătoriei, nulitatea poate interveni numai în cazurile prevăzute de lege și, prin urmare, în acest domeniu sunt excluse nulitățile virtuale. Nulitatea absolută intervine fără a deosebi dacă alienatul sau debilul mintal este pus ori nu sub interdicție sau dacă încheie căsătoria în momente de luciditate pasageră ori în momente în care nu are asemenea luciditate. Este esențial să se stabilească dacă, datorită bolii psihice de care suferă, o anumită persoană face parte din categoria celor ce nu pot încheia căsătoria, chiar dacă la data încheierii s-ar afla într-un moment de luciditate.

Pentru constatarea nulității căsătoriei în cazul alienației sau debilității mintale, aceste situații trebuie să existe la data încheierii căsătoriei și pot fi dovedite prin orice mijloc de probă, nu numai în momentul încheierii căsătoriei, ci și ulterior.

C.S.J., s. civ., dec. nr. 1206 din 26 martie 2003, în B.J. Baza de date

La data de 12 februarie 1998, reclamantul P.M. a chemat-o în judecată pe pârâta P.G. pentru ca, prin hotărârea ce se va pronunța, să se declare desfăcută, din vina exclusivă a pârâtei, căsătoria încheiată la 16 iulie 1988, să i se încredințeze reclamantului spre creștere și educare minorele P.N.M. și P.A.M., născute din raporturile de căsătorie, iar pârâta să își reia numele purtat anterior, și anume de Ș.

La 2 aprilie 1998, P.G. a formulat cerere reconvențională și a solicitat desfacerea căsătoriei din vina exclusivă a reclamantului, urmând ca instanța să decidă căruia dintre soți îi vor fi încredințate minorele născute din căsătorie. Întrucât pârâta a susținut că s-a îmbolnăvit în timpul căsătoriei, că nu are venituri și locuință proprie, a solicitat obligarea pârâtului la plata unei pensii lunare de întreținere.

Judecătoria Craiova, prin sentința civilă nr. 15470 din 5 noiembrie 1998, a admis atât acțiunea principală, cât și cererea reconvențională și a dispus desfacerea căsătoriei încheiate la data de 16 iulie 1988, urmând ca pârâta să reia numele avut anterior căsătoriei. Au fost încredințate minorele spre creștere și educare reclamantului, fiind obligat acesta la 120.000 lei lunar cu titlu de pensie de întreținere în favoarea pârâtei.

Apelul declarat împotriva acestei sentințe de reclamantul P.M. a fost respins prin decizia nr. 2044 din 30 aprilie 1999, pronunțată de Tribunalul Dolj, Secția civilă. Prin aceeași decizie a fost admis apelul pârâtei și a fost schimbată în parte sentința judecătorească, în sensul majorării cuantumul pensiei de întreținere datorate pârâtei la suma de 300.000 lei lunar.

Recursul declarat de reclamantul P.M. a fost respins ca nefondat prin decizia nr. 8346 din 21 octombrie 1999, pronunțată de Curtea de Apel Craiova, Secția civilă.

Prin decizia nr. 1165 din 9 februarie 2000, Curtea de Apel Craiova, Secția civilă, a admis contestația în anulare formulată de reclamantul P.M. și a anulat decizia nr. 8346 din 21 octombrie 1999 a aceleiași instanțe, fixând termen pentru judecata recursului, cu motivarea că „s-a omis să se constate nelegalitatea hotărârilor pronunțate de instanța de fond și de apel, care au dispus desfacerea căsătoriei, fără a stabili din vina căruia dintre soți a fost pronunțat divorțul”, chestiune care are deosebită importanță în stabilirea unor drepturi cum ar fi pensia de întreținere între soți ori atribuirea beneficiului spațiului de locuit.

Rejudecând, după admiterea contestației în anulare, Curtea de Apel Craiova, Secția civilă, prin decizia nr. 2114 din 22 martie 2000, a admis recursul declarat de reclamantul P.M., a casat decizia nr. 2044 din 30 aprilie 1999 a Tribunalului Dolj și sentința civilă nr. 15470 din 5 noiembrie 1998 a Judecătorei Craiova și a trimis cauza spre rejudecare la aceeași judecătorie. Pentru a decide astfel, instanța de recurs a reținut că acțiunea reclamantului nu a fost corect și pe deplin caracterizată și, având în vedere motivele invocate, s-a indicat instanței de trimitere să stabilească temeiurile cererii, dacă este o acțiune în desfacerea căsătoriei sau o acțiune în nulitatea ori anularea căsătoriei, cât timp reclamantul a invocat atât boala gravă a pârâtei contractată anterior căsătoriei, cât și împrejurarea că aceasta i-a ascuns, cu bună-știință, boala de care suferă (dol prin reticență). În rejudecare, reclamantul P.M. a formulat o precizare de acțiune, solicitând ca instanța să dispună anularea căsătoriei încheiate la 16 iulie 1988, invocând boala de care suferă pârâta și dovedită cu certificatele medicale depuse la dosar, maladie care a debutat din anul 1985 și pe care pârâta i-a ascuns-o.

Prin sentința civilă nr. 20838 din 17 octombrie 2000, Judecătoria Craiova și-a declinat competența în favoarea Tribunalului Dolj, invocând prevederile art. 2 pct. 1 lit. h) C. proc. civ.

Tribunalul Dolj, Secția civilă, prin sentința nr. 207 din 7 iunie 2001, a admis acțiunea reclamantului P.M. împotriva pârâtei P.G. și s-a constatat nulitatea căsătoriei încheiate la 16 iulie 1988. S-a dispus ca pârâta să reia numele purtat anterior căsătoriei și au fost încredințate minorele P.N.M. și P.A.M. spre creștere și educare reclamantului. Pentru a hotărî astfel, tribunalul a reținut din probele administrate în cauză, cu referire specială la raportul de expertiză medico-legală, că pârâta P.G. prezintă diagnosticul de sindrom discordant, boala debutând înainte de căsătorie sub forma unor reacții depresive cu elemente atipice. Întrucât această boală este una gravă, cu evoluție progresivă, pârâta nepuând exercita rolul de soție cu responsabilitățile pe care le implică creșterea și educarea minorilor, instanța de fond a admis acțiunea reclamantului și a constatat nulitatea absolută a căsătoriei.

Apelul declarat împotriva acestei sentințe de pârâta P.G. a fost admis de Curtea de Apel Craiova, Secția civilă, care, prin decizia nr. 189 din 14 noiembrie 2001, a schimbat în tot sentința, în sensul că a respins acțiunea în constatarea nulității formulate de reclamantul P.M. Pentru a decide astfel, instanța de apel, interpretând prevederile art. 9 și art. 19 C. fam., a reținut că legiuitorul a prevăzut expres că numai alienația și debilitatea mintală existente la data încheierii căsătoriei constituie cauze de nulitate absolută, iar în

speță nu s-a făcut o atare dovadă. Din actele medicale depuse la dosar, ca și din raportul de constatare medico-legală psihiatrică rezultă că pârâta suferă de sindrom discordant, boală ce a debutat anterior căsătoriei sub forma unor reacții depresive cu elemente atipice, or, această maladie nu reprezintă o formă de alienație sau debilitate mintală.

Reclamantul nu a invocat însă nici cea de-a doua cauză de nulitate a căsătoriei prevăzută de art. 9 C. fam., adică lipsa vremelnică de discernământ, în cauză nedovedindu-se că în luna iulie 1988 pârâta s-ar fi aflat într-o asemenea situație. Dimpotrivă, din înscrisurile depuse la dosar instanța de apel a reținut că, în perioada 1989-1994, pârâta nu a fost internată pentru boală psihică sau mintală, aceasta având un comportament normal, boala recidivând după decesul copilului născut prematur.

Împotriva deciziei date în apel, în termen legal, a declarat recurs reclamantul P.M., care a criticat hotărârea în temeiul următoarelor motive: decizia instanței de apel a fost dată cu încălcarea legii, întrucât s-a considerat că maladia de care suferă pârâta nu este o formă de alienație sau debilitate mintală; instanța a încălcat prevederile art. 129 alin. (5) și art. 295 alin. (2) C. proc. civ., întrucât, pentru a preveni orice greșeală în aflarea adevărului, trebuie să pună în discuția părților completarea raportului de expertiză medico-psihiatrică; enumerând actele medicale eliberate în decursul timpului de diferite unități spitalicești cu referire la boala de care suferă pârâta, recurentul a reproșat instanței de apel că a ignorat aceste înscrisuri ori a refuzat să le acorde semnificația juridică corespunzătoare; instanța a interpretat și aplicat greșit prevederile art. 9 C. fam.

În majoritate, recursul este fondat, în temeiul considerentelor care succed: potrivit art. 19 C. fam., este nulă căsătoria încheiată cu încălcarea dispozițiilor prevăzute, printre altele, și de art. 9 din aceeași lege, conform căruia este oprit să se căsătorească alienatul mintal, debilul mintal, precum și cel care este lipsit vremelnic de facultățile mintale, cât timp nu are discernământul faptelor sale. În materia căsătoriei, nulitatea poate interveni numai în cazurile prevăzute de lege și, prin urmare, în acest domeniu sunt excluse nulitățile virtuale. Nulitatea absolută intervine fără a deosebi dacă alienatul sau debilul mintal este pus ori nu sub interdicție sau dacă încheie căsătoria în momente de luciditate pasageră ori în momente în care nu are asemenea luciditate. Este esențial să se stabilească dacă, datorită bolii psihice de care suferă, o anumită persoană face parte din categoria celor ce nu pot încheia căsătoria, chiar dacă la data încheierii s-ar afla într-un moment de luciditate.

Prin urmare, alienații sau debilizii mintali nu se pot căsători, nu numai pentru că starea lor este exclusivă de manifestarea unui consimțământ liber, ci și pentru considerațiuni de ordin biologic. Pentru constatarea nulității căsătoriei în cazul alienației sau debilității mintale, aceste situații trebuie să existe la data încheierii căsătoriei și pot fi dovedite prin orice mijloc de probă, nu numai în momentul încheierii căsătoriei, ci și ulterior. Împrejurarea că soțul a cunoscut ori nu, anterior căsătoriei, existența stării de alienație sau debilitate mintală a celuilalt soț este lipsită de relevanță și, deci, nulitatea absolută ce sancționează căsătoria nu poate fi înlăturată, ea fiind justificată printr-un interes de ordin social. Faptul recunoașterii stării precare a sănătății soțului la încheierea căsătoriei nu conduce la validarea acesteia.

Pentru corecta soluționare a acțiunii în constatarea nulității absolute a căsătoriei, nulitate fondată pe prevederile art. 9 C. fam., este necesar să se stabilească pe bază de probe, fără echivoc, în primul rând pe calea unei expertize psihiatrice, că soțul împotriva căruia s-a promovat procesul suferă de o boală care se încadrează în existența stării de alienație sau debilitate mintală, fiind neavenite discuțiile referitoare la data când boala s-a instalat ori agravat, întrucât sancțiunea nulității căsătoriei își găsește justificarea într-un interes de ordin social.

În speță, instanța de fond a ajuns la concluzia admiterii acțiunii în nulitatea căsătoriei în temeiul raportului de constatare medico-legală psihiatrică întocmit de Institutul de Medicină Legală Craiova atât pe baza antecedentelor patologice, cât și în urma unui examen clinic al pârâtei P.G. Pe temeiul aceleiași probe, instanța de apel a respins acțiunea în nulitate cu motivarea că în speță nu s-a făcut dovada alienației sau debilității mintale a pârâtei la data încheierii căsătoriei. S-a constatat, de asemenea, că în apel pârâta P.G. a solicitat în scris completarea probatoriilor prin efectuarea unei expertize medico-legale pentru a se stabili dacă suferă de o boală psihică de natură a atrage nulitatea absolută a căsătoriei, însă instanța de apel a purces la soluționarea cauzei, schimbând soluția instanței de fond, fără a pune cererea în dezbaterea părților și fără a administra proba solicitată.

Întrucât acțiunea în nulitate a fost soluționată pe baza unui material probatoriu insuficient, ceea ce a condus la aplicarea și interpretarea greșită a prevederilor art. 9 C. fam., s-a impus admiterea recursului, casarea deciziei atacate și reluarea judecății în apel, unde se va dispune întocmirea unui raport de expertiză psihiatrică, urmând a se solicita medicilor de specialitate să se pronunțe dacă maladia de care suferă pârâta se încadrează ori nu în existența stării de alienație ori debilitate mintală, singurii care au o atare competență ori abilitare legală.

6. Nulitatea căsătoriei pentru bigamie. Condiții. Sentință de divorț neatacată cu apel la data încheierii celei de-a doua căsătorii. Lipsa opoziției soțului din prima căsătorie la încheierea celei de-a doua căsătorii. Consecințe

C. fam., art. 5, art. 19
C. proc. civ., art. 377 alin. (2) pct. 2

Potrivit art. 5 C. fam., este oprit să se căsătorească bărbatul care este căsătorit sau femeia care este căsătorită. Existența unei căsătorii nedesfăcute a unuia dintre viitorii soți reprezintă un impediment dirimant la căsătorie.

În cazul în care prima căsătorie a fost desfăcută prin hotărâre irevocabilă înainte de încheierea celei de-a doua căsătorii, nu există bigamie în sensul dispozițiilor art. 5 și art. 19 C. fam.

Pornind de la rațiunea legii – respectarea principiului monogamiei –, se constată că sancțiunea nulității nu se mai justifică, de vreme ce impedimentul rezultat din art. 5 C. fam. nu mai subzistă, iar o soluție contrară reprezintă un exces de formalism juridic, care nu își găsește argumente, mai ales prin raportarea la lipsa de interes a reclamantei în prezentul demers judiciar.

C.S.J., s. civ., dec. nr. 529 din 8 februarie 2002, în B.J. Baza de date

Prin sentința nr. 770 din 9 noiembrie 2000, Tribunalul București, Secția a V-a civilă, a respins ca neîntemeiată acțiunea în constatarea nulității căsătoriei formulată de V.F. în contradictoriu cu pârâții V.A. și A.M.S.C. În motivarea soluției, tribunalul a reținut că sentința de divorț dintre V.F. și V.A. din 16 martie 1999, neatacată de reclamantă cu apel, avea caracterul unei hotărâri irevocabile în înțelesul art. 377 alin. (2) pct. 2 C. proc. civ., astfel încât, la data încheierii celei de-a doua căsătorii – 9 iulie 1999 –, erau îndeplinite cerințele legale înscrise în art. 5 raportat la art. 19 C. fam. În plus, s-a reținut că, deși reclamanta a declarat recurs împotriva deciziei civile nr. 903 din 16 iunie 1999 a aceleiași tribunal, ea nu a formulat cerere de suspendare a executării acestei hotărâri.

Prin decizia civilă nr. 229 din 2 mai 2001, Curtea de Apel București, Secția a III-a civilă, admitând apelul reclamantei, a schimbat în tot sentința de fond și a constatat nulitatea absolută a căsătoriei încheiate la 9 iulie 1999 între V.F. și V.A. În motivarea deci-

ziei astfel pronunțate, instanța de apel a reținut caracterul imperativ al art. 39 alin. (1) C. fam., în sensul că, de la data rămânării irevocabile a hotărârii de divorț, căsătoria se consideră desfăcută. Cum sentința de divorț nr. 2460 din 16 martie 1999 a Judecătorei sectorului 3 nu era irevocabilă la data încheierii celei de-a doua căsătorii, se impune constatarea nulității absolute a acesteia.

Împotriva acestei decizii au declarat recurs pârâții V.A. și V.A.M.S., invocând motivele prevăzute de art. 304 pct. 8 și 9 C. proc. civ., în sensul interpretării greșite a actului juridic dedus judecății și al aplicării greșite a legii.

Recursul este fondat. Astfel cum rezultă din ansamblul probelor administrate în cauză, relațiile dintre foștii soți V.A. și V.F. erau deteriorate, conducând la intentarea unor cereri de divorț (acțiunea pârâtului și cererea reconvențională a reclamantei). Divorțul s-a pronunțat din vina exclusivă a soțului, prin sentința civilă nr. 2460 din 16 martie 1999 a Judecătorei sectorului 3 București. Partea nemulțumită – V.A. – a atacat sentința de divorț, dar apelul său a fost respins la 16 iunie 1999 de Tribunalul București. Apelantul a arătat la 28 iunie 1999 că renunță la a declara recurs împotriva menționatei decizii, iar la 9 iulie 1999 s-a căsătorit cu actuala soție.

Potrivit art. 5 C. fam., invocat de reclamantă prin acțiune, este oprit să se căsătorească bărbatul care este căsătorit sau femeia care este căsătorită. Existența unei căsătorii nedesfăcute a unuia dintre viitorii soți reprezintă un impediment dirimant la căsătorie. Pentru a da posibilitatea verificării îndeplinirii condițiilor de fond pentru încheierea căsătoriei, Legea nr. 119/1996 privitoare la actele de stare civilă prevede, în art. 29, că, de regulă, căsătoria se încheie după 10 zile de la data depunerii declarației de căsătorie. Între altele, acest termen este acordat și pentru a da terțelor persoane posibilitatea să se opună la încheierea căsătoriei, atunci când există impedimente care nu permit încheierea căsătoriei. În speță nu s-a probat că reclamanta ar fi formulat o asemenea opoziție cu privire la încheierea căsătoriei dintre pârâți. În schimb, astfel cum rezultă din actele dosarului, a declarat recurs împotriva deciziei nr. 903/1999 (ce menținuse sentința civilă nr. 2460/1998 de divorț, neapelată de aceasta), a formulat plângere penală împotriva fostului soț pentru săvârșirea infracțiunii de bigamie și a introdus prezenta cerere de constatare a nulității căsătoriei încheiate la 9 iulie 1999.

Curtea de Apel București, prin decizia recurată, a procedat la o interpretare strict literală a art. 19 alin. (1) și art. 5 C. fam., ignorând complexitatea raporturilor juridice deduse judecății. Astfel, mai întâi, nu s-a realizat, așa cum corect a judecat Tribunalul București, necesara corelație între dispozițiile Codului familiei și dispozițiile art. 377 alin. (2) pct. 2 C. proc. civ., potrivit cărora hotărârile date în primă instanță, care nu au fost atacate cu apel, sunt irevocabile. Or, în speță, hotărârea de divorț pronunțată în primă instanță nu a fost atacată de reclamantă cu apel. Pe de altă parte, aprecierea unei acțiuni în justiție se impune a fi făcută și prin prisma cauzei acțiunii (*causa petendi*), în înțelesul de scop către care se îndreaptă voința celui care reclamă în justiție.

În speță, s-a constatat că demersul reclamantei este lipsit de cauză. Astfel, chiar dacă s-ar trece peste raționamentul anterior tras din art. 377 C. proc. civ., s-a constatat că, în orice caz, la data pronunțării deciziei recurate – 2 mai 2001 –, căsătoria dintre reclamantă și pârât era desfăcută în cel de-al doilea ciclu procesual obținut de reclamantă. Dincolo de aceste argumente, se impune observația că scopul instituirii impedimentului la căsătorie prevăzut în art. 5 C. fam. este asigurarea principiului monogamiei. Acesta este un principiu fundamental în sistemul dreptului român al familiei, a cărui încălcare este sancționată și penal. Sub raportul dreptului penal, sancțiunea nu mai intervine dacă, ulterior încheierii celei de-a doua căsătorii, prima căsătorie nu mai este în ființă.

Pornind de la rațiunea legii – respectarea principiului monogamiei –, s-a constatat că sancțiunea nulității nu se mai justifică, de vreme ce impedimentul rezultat din art. 5 C. fam. nu mai subzistă. O soluție contrară reprezintă un exces de formalism juridic, care nu își găsește argumente, mai ales prin raportarea la lipsa de interes a reclamantei în prezentul demers judiciar.

7. Bigamie. Desfacerea primei căsătorii prin divorț. Consecințe asupra celei de-a doua căsătorii. Nulitate absolută. Desfacerea căsătoriei prin divorț nu acoperă nulitatea absolută

C. fam., art. 5, art. 19

Articolul 5 C. fam. prevede în mod imperativ că este oprit (interzis) să se căsătorească bărbatul care este căsătorit sau femeia care este căsătorită. În conformitate cu prevederile art. 19 din același cod, o asemenea căsătorie este nulă de drept, fiind vorba de o nulitate absolută, care nu poate fi înlăturată decât prin anularea căsătoriei.

Nu are relevanță juridică împrejurarea că între timp prima căsătorie a fost desfăcută prin divorț, deoarece admiterea acțiunii de desfacere a primei căsătorii nu acoperă, nu înlătură nulitatea celei de-a doua căsătorii. De altfel, nimic nu se opune ca o căsătorie desfăcută prin divorț să fie declarată nulă, pentru că numai în acest fel dispar, cu efect retroactiv, toate efectele pe care ea le-a produs.

C.S.J., s. civ., dec. nr. 1572 din 30 mai 1995, în B.J. Baza de date

La data de 28 octombrie 1978, pârâtul-intimat V.M. s-a căsătorit cu P.(V.)M., căsătorie înregistrată la nr. 58/1978 în registrul stării civile al Primăriei orașului Mihăilești. În timp ce era căsătorit cu P.(V.)M., pârâtul V.M. a încheiat o nouă căsătorie cu C.(V.)M., căsătorie trecută în registrul stării civile al Primăriei orașului Fetești, la nr. 52 din 20 februarie 1993. Ulterior, la data de 25 ianuarie 1994, Consiliul local Fetești, constatând că V.M. a încheiat o nouă căsătorie, deși era deja căsătorit cu P.(V.)M., a sesizat Judecătoria Slobozia, solicitând ca, prin hotărârea ce se va pronunța, să se dispună anularea celei de-a doua căsătorii, care este lovită de nulitate absolută. Judecătoria Slobozia, prin sentința civilă nr. 1087 din 10 martie 1994, constatând că nu este competentă să soluționeze cauza, și-a declinat competența în favoarea Tribunalului Ialomița, instanță competentă material în conformitate cu prevederile art. 2 lit. h) C. proc. civ.

După încheierea celei de-a doua căsătorii, la data de 26 aprilie 1993, V.M. a chemat-o în judecată pe prima sa soție, V.(P.)M., solicitând Judecătoria Slobozia să dispună desfacerea căsătoriei prin divorț, conform prevederilor art. 37 și art. 38 C. fam., acțiune admisă prin sentința civilă nr. 3974 din 2 septembrie 1993, care a rămas definitivă prin neapelare.

Soluționând acțiunea în anularea celei de-a doua căsătorii, cerere formulată de Consiliul local Fetești, Tribunalul Ialomița, prin sentința civilă nr. 140 din 16 septembrie 1994, a respins cererea ca fiind rămasă fără obiect. Instanța de fond a reținut că, într-adevăr, în conformitate cu prevederile art. 5 C. fam., este oprit să se căsătorească bărbatul care este căsătorit sau femeia care este măritată și că, în conformitate cu prevederile art. 19 din același cod, o asemenea căsătorie este nulă de drept, dar, întrucât între timp prima căsătorie a fost desfăcută prin divorț, cererea pentru anularea celei de-a doua căsătorii a rămas fără obiect.

Împotriva acestei sentințe a introdus apel Parchetul de pe lângă Tribunalul Ialomița, care a susținut, în esență, că în mod greșit instanța de fond nu a avut în vedere prevederile art. 5 și art. 19 C. fam., prevederi potrivit cărora cea de-a doua căsătorie este nulă de drept,